De Levende Natuur 88 (2):94-95 (1987)

In verkorte vorm, met toestemming overgenomen uit NATUURreservaten, 8e jaargang, p. 51 en 52.

foto: Hubert Lehaen

Ontmoeting van de heren Kuijken (rechts) en Quené op de grens, tussen het Belgische reservaat 'het Hageven' (BNVR) en het Nederlandse natuurgebied 'De Plateaux' (NM).

Het Instituut voor Natuurbehoud voor Vlaanderen

Interview met directeur dr. E. Kuijken door L. Stubbe

Op 1 maart 1986 is het Instituut voor Natuurbehoud te Hasselt (België) in werking getreden. Directeur werd dr. Eckhart Kuijken, 'werkleider' aan de Rijksuniversiteit te Gent (Laboratorium voor Oecologie der dieren, Zoögrafie en Natuurbehoud). Tevens was hij regionaal voorzitter van BNVR (Belgische Natuur- en Vogelreservaten). Beide functies heeft hij neergelegd om zich geheel aan de ontwikkeling van het Instituut voor Natuurbehoud te kunnen wijden. Hierover volgt een vraaggesprek, afgenomen in maart 1986 door Lieve Stubbe, redactiesecretaris van 'NATUURreservaten', het tijdschrift van de BNVR.

Hoe is het Instituut voor Natuurbehoud in feite ontstaan?

Door de Vlaamse Executieve werd op 17 juli 1985 officieel besloten tot de instelling, de organisatie en de personeelsformatie van het Instituut voor Natuurbehoud als wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Gemeenschap. Dit gebeurde op voorstel van Gemeenschapsminister P. Akkermans, twaalf (!) jaar nadat in de wet op natuurbehoud de oprichting van een onderzoeksinstelling voor natuurbehoud werd voorzien. Op 29 november 1985 volgde de officiële installatie en op 1 maart 1986 kwamen de eerste 5 personeelsleden in dienst.

De oprichting van deze instelling werd reeds sedert vele jaren bepleit, zowel vanuit wetenschappelijke kringen als natuurbehoudsverenigingen. De belangrijkste stimulans kwam van Prof. Dr. Jan Hublé, mijn leermeester, die zowat als de geestelijke vader van het Instituut kan doorgaan. Twintig jaar geleden stuurde hij mij als student naar het toenmalige RIVON (Rijksinstituut voor veldbiologisch onderzoek ten behoeve van Natuurbehoud) in Zeist om naar aanleiding van mijn onderzoek over wilde ganzen te Damme mijn licht op te steken bij Prof. Mörzer Bruijns. Die was de eerste directeur van het toen nog jonge RIVON, nu RIN (Rijksinstituut voor Natuurbeheer), opgericht in 1957 met een bezetting van 9 wetenschappers. Onze pasgeboren Vlaamse telg moet dus niet onderdoen voor deze illustere voorganger: de voltallige bezetting voorziet in 1 directeur, 7 attachés/assistenten en 3 werkleiders, met daarnaast 13 administratief-technische personeelsleden. Wij kunnen alleen maar hopen dat een even spektakulaire groei- en bloeiperiode zal volgen als bij onze Nederlandse collega's, die nu met ruim 80 wetenschappers in drie vestigingen toonaangevend werk verrichten.

Wat zijn feitelijke opdrachten van het Instituut voor Natuurbehoud?

De opdracht bestaat erin wetenschappelijk veldonderzoek te verrichten ten behoeve van een oecologisch gefundeerd en maatschappelijk aanvaardbaar natuurbehoud in Vlaanderen. Daarbij aansluitend is vooral een vertaling van die gegevens naar het beleid en de betrokken administraties toe van het grootste belang. Het Instituut krijgt dus een sterk adviserende positie binnen het officieel natuurbehoudsbeleid in het Vlaamse Gewest. dministratief is het Instituut voor Natuurbehoud ondergebracht in het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap bij de AROL (Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu).

Hoe zal die opdracht praktisch worden uitgevoerd?

Voorlopig zit de werking nog volop in een soort opwarmingsfase, waarin de mogelijkheden en de draagkracht worden uitgezocht. Het lijkt mij best te vertrekken vanuit de beschikbare, parate kennis van de wetenschappelijke medewerkers.

Gezamenlijk brengen we een ervaring in van zowat 70 jaar intensief veldonderzoek. Het moet op korte termijn mogelijk zijn die kennis maximaal operationeel te maken voor het natuurbehoud.

Het programma is nu, begin maart, in volle voorbereiding en moet nog worden voorgelegd aan een wetenschappelijke raad vooraleer het naar de verantwoordelijke Gemeenschapsminister Lenssens gaat.

Kunt u nu reeds de prioriteiten van de werking vooropstellen?

In de eerste plaats zal de Minister prioriteiten kunnen bepalen, zeker nadat wij een overzicht van problemen en knelpunten in een globale filosofie hebben gesignaleerd. Uitgaande van dergelijk

De Levende Natuur 88 (2):94-95 (1987)

referentiekader zullen diverse krachtlijnen van onderzoek mogelijk zijn. We denken daarbij aan uiteenlopende probleemvelden:

— De instandhouding van natuurwaarden op zich vergt inzicht in de relaties binnen en tussen ecosystemen, en vraagt onderzoek naar criteria en natuurtechnische beheersmaatregelen. Dit onderzoek mag en kan niet enkel in natuurreservaten geschieden, maar moet het gehele landschap omvatten.

— Van wezenlijke noodzaak is onderzoek naar het functioneren van het landschapsecologisch weefsel in de open ruimte en van de problemen van isolatie, fragmentering en eventuele vervangbaarheid van het natuurlijk milieu. Dit is vooral te situeren in relatie tot nietaflatende ontwikkelingen in ruilverkavelingen en waterbeheersing, en andere zware knelpunten als (over-)bemesting of waterwinning. Ook de fundamentele ontwikkeling van meer natuurbehoudsgericht bosbeheer sluit hierbij aan.

— Ecosystemen waaraan veel belang wordt gehecht, zoals waterrijke gebieden (wetlands) zullen zowel botanisch als faunistisch onderzoek vergen. Nu reeds beschikken wij over grote tijdreeksen van watervogeltellingen, die grotendeels door vrijwilligers werden verzameld. Resultaten hieruit zullen ondersteuning van het overheidsbeleid moeten mogelijk maken inzake de naleving en toepassing van belangrijke internationale overeenkomsten (denk aan de RAMSAR-conventie, de EEG-richtlijn vogelbescherming, Benelux e.d.).

Dit programma vergt de inbreng van uiteenlopende wetenschappelijke disciplines en specialisaties, en moet op lange termijnbasis kunnen geschieden. Daarnaast kan het Instituut ook studieopdrachten aanvaarden die op kortere termijn lopen en dan liefst via het betrekken van tijdelijke medewerkers. Uiteraard blijven dergelijke kleinschalige studies evenzeer tot het terrein van de universitaire laboratoria behoren.

Ik kan mij voorstellen dat een nieuw Instituut voor Natuurbehoud nauw moet samenwerken met de reeds bestaande instellingen en administraties op dit vlak. Hoe vat u dit op?

Wij zullen vanzelfsprekend zoveel mogelijk complementair trachten samen te werken met reeds bestaande instellingen, die raakvlakken hebben met natuurbehoud. Hiervoor is overleg op gang. Ik denk hierbij aan de Nationale Plantentuin van België, het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen, het Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie, die diverse universitaire instellingen, enz... Ook van groot belang zijn de direkte en open relaties met de eveneens nog jonge Dienst voor Natuurbehoud binnen AROL, onder leiding van Hoofdlandbouwkundig ir.-Directeur S. Tys en met de Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud, onder voorzitterschap van Dr. W. Suetens. Beiden zijn — tussen haakjes — reeds vele jaren vertrouwd met het natuurbehoud als beheerders van BNVR.

Bestaat er geen gevaar om door administratieve voorschriften enigszins verstard te geraken?
Hoe zal u, als officiële ambtelijke instelling, uw engagement voor het natuurbehoud verder kunnen vervullen?

Het klopt dat wij er ons voor moeten behoeden om binnen de ambtelijke sfeer tot een ivoren toren van natuurwetenschapperij te verengen. Ook vanuit de RUG heb ik altijd bewust gekozen voor een dienstverlenende ingesteldheid, gericht op de maatschappelijke betekenis van het natuurbehoud. Vandaar ook mijn expliciete keuze om tegelijkertijd dit doel te helpen bereiken vanuit de private sector. Daarom hoop ik uit de grond van mijn hart dat ook dit nieuwe Instituut een open huis zal zijn, waarheen jonge wetenschappers spoedig de weg zullen vinden en waar een opbouwende uitwisseling van ervaringen, ook met partikuliere verenigingen voor natuurstudie- en behoud mogelijk zal blijven. Dergelijke samenwerking wordt immers ook in alle ons omringende landen als een noodzakelijke basis gezien, niet alleen voor de inbreng van waardevolle inventarisatiegegevens die zeven wetenschappers nooit alléén kunnen verzamelen, maar vooral ook om de edukatieve betekenis van dit soort instellingen waar te maken. In mijn engagement voor het natuurbehoud vormen onderzoek, adviesverlening, aktie en edukatie één ondeelbaar geheel. Met de nodige kreativiteit, met de steun en het vertrouwen van allen die om natuur en milieu geven, moet dit lang verwachte Instituut kunnen slagen in deze boeiende opdracht.

Adres Instituut voor Natuurbehoud: Kiwietdreef 3, 3500 Hasselt, België.

Signalement

Rubriek voor het attenderen op artikelen en brochures

De vegetaties van Zuidlimburgse hellingbossen in relatie tot het hakhout beheer. Een rijke wilde flora met een onzekere toekomst. Hans de Kroon.
Natuurhistorisch Maandblad 75 (10). 1986 p. 167-193. Tevens overdruk. Te bestellen door overmaking van *f* 4,— op postgiro 1036366 t.n.v. Natuurhistorisch Genootschap te Maastricht, o.v.v. 'overdruk hellingbossen'.
In deze studie is niet alleen een overzicht gegeven van de omvang en aard van de achteruitgang van de flora gedurende de laatste decennia. Er is ook geprobeerd de oorzaken op te sporen. Naast het veranderd beheer (het verdwijnen van de hakhoutexploitatie) lijkt de invloed van 'zure regen' ook hier een grote rol te spelen.
Voor wat betreft het veranderd beheer is in een van de Zuidlimburgse hellingbossen (in eigendom bij de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten) een grootschalig experiment gestart waarbij nagegaan wordt wat het effect van periodieke kap is op de flora van deze bossen.
De auteur van het rapport heeft ook de eerste resultaten van dit experiment beschreven.

Wilde planten van Den Helder. J. K. Schendelaar. Uitgave Gemeentebestuur Den Helder, 1986. Te bestellen door overmaking van *f* 25,— incl. verzendkosten op gironr. 567870 t.n.v. gemeente Den Helder, o.v.v. 'Flora Den Helder 1985'.
Vergelijking van de 'flora van Helder' uit 1900 van dr. H. C. Redeke met de toestand in 1985, verspreidingskaartjes en vergelijking van landschapstypen. 255 pagina's.

De Tempel, verleden en toekomst van een landgoed. Sybrand Tjallingii (eindred.) Delftse Universitaire Pers, 1986, 85 pag.'s *f* 20,40.
Van het landgoed 'De Tempel', gemeente Overschie, worden de geschiedenis, speciaal van het park, het ruimtelijk plan en het beheersplan besproken, waarop de restauratie berust.

Poelen en dobben in Roden/Norg. Plan tot behoud en herstel. J. W. Grotenhuis (eindred.) Drents Dobben Overleg, 1986. 66 pag. Te bestellen door overmaking van *f* 15,50 (incl. porto) op bankrek.nr.: 38.28.30.202 Rabo te Assen van Stichting Landschapsbeheer Drenthe.

Verspreiding van de Herpetofauna in Limburg, Noord-Brabant en Gelderland 1985. Redactie: H. van Buggenum & J. Hermans. Met 26 zwart/wit foto's, 7 figuren en pentekeningen. Totaal 96 pagina's. Uitgave Na-